

УДК 349.231; 351.82; 631.1:351, 35.075:005.591.6
УКПГТ {не заповнюється)
№ держреєстрації 0118U100146
Інв. № (не заповнюється)

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування
України
(НУБіП України)

03041, м. Київ-41, вул. Героїв оборони, 15;
тел. (044) 527-81-54

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
та інноваційної діяльності
В. Кондратюк
13/12/21
дата
МП

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ
(остаточний)

Заступник директора ННІ
неперервної освіти і туризму
д-р екон. наук, проф.

 С. Бардаш

Керівник науково-дослідної
роботи, професор кафедри
публічного управління,
менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва,
д. держ.упр., доцент)

 В. Олійник

2021

Результати роботи розглянуто науковою радою ННІ неперервної освіти і туризму протокол від 13.12.2021 р. № 2

УДК 349.231; 351.82; 631.1:351, 35.075:005.591.6
УКПГТ {не заповнюється)
№ держреєстрації 0118U100146
Інв. № (не заповнюється)

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування
України
(НУБіП України)

03041, м. Київ-41, вул. Героїв оборони, 15;
тел. (044) 527-81-54

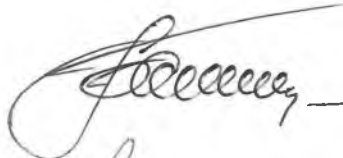
ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
та інноваційної діяльності

В. Кондратюк
дата
МП

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ
(остаточний)

Заступник директора ННІ
неперервної освіти і туризму
д-р екон. наук, проф.

С. Бардаш

Керівник науково-дослідної
роботи, професор кафедри
публічного управління,
менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва,
д. держ.упр., доцент)

В. Олійник

2021

Результати роботи розглянуто науковою радою ННІ неперервної освіти і туризму протокол від 13.12.2021 р. № 2

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник НДР
д.держ.упр, доцент

Олійник В.В.

Д.держ.упр, доцент

Грищенко І.М.

Д.е.н., професор

Витвицька О.Д.

Д.держ.упр, доцент

Приліпко С.М.

Д.е.н., с.н.с.

Ковальова О.В.

К.е.н., професор

Кулаєць М.М.

К.держ.упр.

Галушка В.Ю.

К.е.н., доцент

Скрипниченко В.А.

Відповідальний
виконавець
к.е.н.

Обиход К.Д.

У виконанні наукових досліджень брали участь аспіранти: Горбата Л.П., Гребенюк Б.О., Федорова А.М., Мухін В.М., Павловська А.О., Корощенко М.М., Лактіонова О.О., Валов О.В., Бондар Ю.М., Ковтун Т.Ю., Замідра С.В., Стрійчак-Ковальська Г.К., Березовська О.

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 49 с., 51 джерело.

АГРАРНА СФЕРА, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ІННОВАЦІЯ, МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ, НАПРЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, СОЦІОГУМАНІТАРНА СФЕРА.

Об'єкт дослідження – інноваційні процеси в публічному управлінні.

Мета роботи – наукове обґрунтування теоретичних засад і механізмів реалізації інноваційних процесів в публічному управлінні та вироблення науково-практичних рекомендацій щодо їх імплементації.

Методи дослідження – теоретичні методи: порівняльного аналізу, узагальнення, абстрагування, термінологічного аналізу.

За результатами наукових досліджень узагальнено теоретичні та практичні аспекти досягнення Цілей сталого розвитку України до 2030 року. Викладено коротку анотацію наукових результатів досліджень з питань реалізації інноваційних процесів у публічному /державному управлінні та інших галузях (економіці, освіті) в контексті забезпечення сталого розвитку.

Шляхом проведення системного аналізу суспільних процесів, що відбуваються в публічному управлінні та адмініструванні виокремлено проблемні питання реалізації Цілей сталого розвитку України та шляхом обґрунтування теоретичних засад і узагальнення практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду в досліджуваних сферах запропоновано економічні, правові, соціальні, мотиваційні механізми, які в сукупності формують комплексний механізм удосконалення діяльності того чи іншого напрямку життєдіяльності суспільства. Зокрема, в аспекті децентралізаційних процесів досліджені питання забезпечення роботи органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в частині набуття нових повноважень, формування ресурсної бази для реалізації законодавчо визначених повноважень та шляхів використання інструментів і механізмів державного

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 49 с., 51 джерело.

АГРАРНА СФЕРА, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ІННОВАЦІЯ, МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ, НАПРЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, СОЦІОГУМАНІТАРНА СФЕРА.

Об'єкт дослідження – інноваційні процеси в публічному управлінні.

Мета роботи – наукове обґрунтування теоретичних засад і механізмів реалізації інноваційних процесів в публічному управлінні та вироблення науково-практичних рекомендацій щодо їх імплементації.

Методи дослідження – теоретичні методи: порівняльного аналізу, узагальнення, абстрагування, термінологічного аналізу.

За результатами наукових досліджень узагальнено теоретичні та практичні аспекти досягнення Цілей сталого розвитку України до 2030 року. Викладено коротку анотацію наукових результатів досліджень з питань реалізації інноваційних процесів у публічному /державному управлінні та інших галузях (економіці, освіті) в контексті забезпечення сталого розвитку.

Шляхом проведення системного аналізу суспільних процесів, що відбуваються в публічному управлінні та адмініструванні виокремлено проблемні питання реалізації Цілей сталого розвитку України та шляхом обґрунтування теоретичних засад і узагальнення практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду в досліджуваних сферах запропоновано економічні, правові, соціальні, мотиваційні механізми, які в сукупності формують комплексний механізм удосконалення діяльності того чи іншого напрямку життєдіяльності суспільства. Зокрема, в аспекті децентралізаційних процесів досліджені питання забезпечення роботи органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в частині набуття нових повноважень, формування ресурсної бази для реалізації законодавчо визначених повноважень та шляхів використання інструментів і механізмів державного

управління. Розкрито проблеми в організації діяльності місцевої влади, зокрема правові та організаційні прогалини у наданні повноважень місцевим органам державної влади та місцевого самоврядування у сферах інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, земельних відносин тощо. Викладено характеристику наукових результатів дисертаційних досліджень з питань реалізації інноваційних процесів у публічному управлінні та інших галузях (економіці, освіті).

Новизна отриманих результатів науково-дослідної роботи полягає в тому, що в роботі обґрунтовано теоретичні засади і механізми реалізації інноваційних процесів в публічному управлінні як дієвого інструменту розвитку в сфері публічного управління.

Результати роботи, пропозиції та рекомендації прикладного характеру можуть бути використані в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, закладів освіти тощо.

Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах.

Результати наукових досліджень впроваджені у навчальний процес ННІ неперервної освіти і туризму.

управління. Розкрито проблеми в організації діяльності місцевої влади, зокрема правові та організаційні прогалини у наданні повноважень місцевим органам державної влади та місцевого самоврядування у сферах інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, земельних відносин тощо. Викладено характеристику наукових результатів дисертаційних досліджень з питань реалізації інноваційних процесів у публічному управлінні та інших галузях (економіці, освіті).

Новизна отриманих результатів науково-дослідної роботи полягає в тому, що в роботі обґрунтовано теоретичні засади і механізми реалізації інноваційних процесів в публічному управлінні як дієвого інструменту розвитку в сфері публічного управління.

Результати роботи, пропозиції та рекомендації прикладного характеру можуть бути використані в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, закладів освіти тощо.

Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах.

Результати наукових досліджень впроваджені у навчальний процес ННІ неперервної освіти і туризму.

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Інноваційні процеси у сфері публічного управління як об'єкт наукового дослідження.....	14
2. Аналіз сучасних проблем в організації діяльності влади на місцевому рівні в умовах інноваційного розвитку.	21
3. Теоретичні засади та практичні аспекти забезпечення сталого розвитку в Україні.....	27
Висновки.....	40
Перелік джерел посилання.....	43

ВСТУП

Сучасні процеси суспільного розвитку обумовили необхідність запровадження нових ефективних інструментів, засобів і технологій не лише в економіці, на виробництві, на рівні підприємства, а й у сфері управління, зокрема публічного. Головним суб'єктом інноваційного розвитку національної економіки в цілому та суб'єктів її господарювання зокрема є держава, яка і визначає вибір певної моделі інноваційного розвитку. Держава створює умови для підвищення науково-технологічного потенціалу країни, визначає пріоритети у сфері науково-технологічної діяльності і підтримує їх розвиток через систему фінансово-кредитних та податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного і ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. З цією метою створюється законодавче забезпечення, яке встановлює правові, економічні та організаційні умови науково-технічної та інвестиційної діяльності, визначає порядок і умови надання підтримки суб'єктам інноваційної діяльності. Ці заходи здійснюються через державну інноваційну політику [18].

В останні роки в Україні запроваджені реформи (адміністративна, державної служби, медична, освітня, децентралізації влади та багато інших) актуалізували завдання створення та впровадження в усі сфери діяльності інновацій та інноваційних процесів, що оформилося у виробленні державної інноваційної політики України, яка, на думку вітчизняних вчених, являє собою сукупність правових, політичних, економічних, соціальних, інформаційних, освітніх, організаційних та інших заходів, здійснюваних органами державної влади України і органами місцевого самоврядування для реалізації цілей і принципів в області інноваційного розвитку [26, с. 150]. У свою чергу, формування інноваційної політики пов'язане насамперед з переорієнтацією системи державного (або публічного - *прим. авт.*) регулювання на всебічне заохочення підприємництва, приватної ініціативи [17]. Вирішення цього завдання передбачає необхідність оновлення самого публічного (державного)

управління на засадах інноваційності, реалізації інноваційних процесів у різних напрямках здійснення публічного управління. Важливість зазначеної діяльності підтверджується Законом України «Про інноваційну діяльність» від 04.07. 2002 р. № 40, у якому визначаються мета, принципи і завдання державної інноваційної політики, шляхи здійснення державного регулювання інноваційної діяльності [14].

Питання сутності та особливостей інновацій, інноваційного розвитку організації, установ і підприємств, організації інноваційних процесів, змісту управлінських інновацій стали предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Ю.Бажала, Дж. Біркіншоу, П. Друкера, Т. Дудара, М. Дяченко, С. Ілляшенка, В. Захарченка, О. Карлінської, А. Латкіна, В. Мельниченка, М.Дж. Мола, О. Молчанової, Г. Плешу, А. Пригожина, Л. Прокопишина, О. Суріна, О. Мармази, І. Федулової, Г. Хеймела, Н. Чухрай, О. Юркан, Б. Санто, М. Портера, К. Фрімена та інших.

Дослідження цих науковців розкривають поняття та проблеми управління інноваційною діяльністю, підходи до класифікації інновацій, особливості процесу їх реалізації, значення управлінських інновацій для ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

Проблема управлінських інновацій привертає увагу широкого кола фахівців. Теоретичні і практичні проблеми організаційних змін, підвищення ефективності управлінської діяльності в різних сферах у результаті впровадження управлінських інновацій взаємозв'язку соціальних та управлінських трансформацій досліджують вчені: В.Авер'янов, Г.Атаманчук, В.Бакуменко, М.Білинська, В.Бодров, В.Воротін, В.Грінюв, Д.Кокорін, О.Лебединська, В.Луговий, В.Мартиненко, О.Машков, М.Мельник, О.Оболенський, Л.Огольова, М.Окландер, О.Панкрухін, Я.Радиш, В.Рижих, І.Розпутенко, Л.Сморгунов, В.Цветков, А.Чемерис, І.Черленяк, В.Шамрай, В.Юрчишин та багато інших.

У сучасній Україні перехід на інноваційний розвиток країни вимагає створення національної системи управління інноваціями, спрямованої на підвищення сприйнятливості економіки і всього суспільства до інновацій. Одним з найважливіших елементів такої системи є відбір, підготовка та підтримка кваліфікованих кадрів, здатних управляти інноваційним процесом. Відповідно підготовка кадрів для управління інноваційною сферою набуває стратегічного значення.

Сфера освіти, як складова соціо-уманітарної сфери суспільства, покликана відігравати надзвичайно важливу роль і значення для підготовки кадрів, які здатні створювати і впроваджувати інновації в різних сферах життєдіяльності. Саме тому на сьогоднішньому етапі розвитку наукової галузі освіти нові педагогічні технології розробляють у теоретичному і дидактичному аспектах, активно вивчається досвід науково-практичних інновацій. Насамперед можна відзначити наукові праці І. Бома, В. Давидова, Л. Занкова, О. Киричука, М. Кларіна, В. Лозової, Дж. Майер, М. Махмутова, О. Пехоти, О. Пометун, О. Попова, Р. Реванса, Г. Селевка, М. Скрипника, К. Стоута, Дж. Шнайдера та ін.

Основним проблемам інноватики в сучасній теорії і практиці освітньої сфери та управління нею присвячено дослідження Л. Буркової, Л. Даниленко, І. Дичківської, Д. Джонсона, О. Козлової, М. Крюгера, А. Підласого, О. Попової, І. Пригожина, К. Ушакова, А. Хуторського, Н. Юсуфбекової та ін. Незважаючи на це, впровадження нових технологій у сучасну педагогічну практику, як зазначають дослідники, здійснюється дуже повільно, а іноді спостерігається механічне копіювання цих технологій.

Проблемі розвитку інноваційних процесів в освіті присвячено досить велику кількість досліджень, зокрема наукові праці: С. Бараннікова, В. Жівікіна, В. Загвязінської, М. Кларіна, Г. Коджаспарова, Н. Кузькіна, В. Ляудіса, А. Моїсеєва, А. Пригожина, В. Рibaкова, В. Сластеніна, В. Ушачева, Т. Шамова, П. Щедровіцької, А. Хуторської і інших. Цими вченими обґрунтовано теоретичні положення щодо управління освітніми інституціями,

розкрито основні поняття в контексті освітньої специфіки (інновація, нововведення, нововведення, інноваційний процес та ін.).

Одним з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки, що визначені постановою КМУ від 28 грудня 2016 р. № 1056 визначено «технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» [12].

Незважаючи на наявність великої кількості досліджень щодо проблеми розробки та впровадження інновацій в різних сферах, у т.ч. і в публічному управлінні, з оглядом на сучасні реформи та суспільні виклики невирішеними на сьогодні є питання, пов'язані з визначенням та обґрунтуванням теоретичних засад, механізмів та інструментів, особливостей реалізації інноваційних процесів у різних напрямках реалізації публічного управління.

Урядом України розпочато широкомасштабну реформу місцевого самоврядування, яка передбачає побудову нової системи управління для створення та підтримки повноцінного життєвого середовища життя громадян. Ця реформа чітко відповідає Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, що передбачають:

- 1) подолання бідності;
- 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат;
- 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;

9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;

10) скорочення нерівності;

11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

16) сприяння побудові мирлюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталої з розвитку.

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Реформа системи місцевого самоврядування напряму пов'язана із досягненням Цілей сталого розвитку, тому, дослідження процесів реалізації

реформи децентралізації влади, формування нового адміністративно-територіального устрою є надзвичайно актуальними.

Незважаючи на достатній період реалізації реформи децентралізації, вона не здійснюється бажаними темпами, не дивлячись на її потужну нормативно-законодавчу, методичну, організаційну та фінансову підтримку. Методологічна підтримка включає низку інформаційно-просвітницьких та методично-практичних видань з питань організації реформування місцевого самоврядування, які були здійснені за підтримки Проекту «Діалог» (уряд США і USAID), агентства США з міжнародного розвитку, Проекту «Ініціатива захисту права та інтересів місцевого самоврядування в Україні» (США), Проекту «Реформа управління на сході України», Проекту DESPRO «Підтримка децентралізації в Україні» (швейцарсько-український проект), Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (ЄС і ООН), Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності місцевого самоврядування в Україні» та інших проектів в тому числі й за підтримки Асоціації Міст України. У їх складі навчальні і навчально-практичні посібники, практичні рекомендації, схеми, структурні поради.

У переважній більшості методичних видань надано рекомендації стосовно того, як перебудувати територіальний устрій і як організаційно створити об'єднані територіальні громади, сформулювати функціональний зміст нових органів влади і створити їх документальне забезпечення. Однак, питанням зміни світогляду та навичкам, які повинні надбати службовці та ОМС на місцях в нових умовах господарювання належної уваги приділено не було.

Реалізація будь якої реформи, а тим більше їх сукупності, потребує глибокого та повного розуміння учасниками (виконавцями і споживачами) умов формування процесів розвитку, організації їх плину, забезпечення кінцевих результатів і технології їх реалізації, що потребує в першу чергу від їх модераторів опанування відповідними знаннями, вміннями їх трансформації та імплементації в модернізаційні процеси. Реформи повинні здійснювати

висококваліфіковані фахівці за всіма напрямками і змістом реформування.

Успішність реформування місцевого самоврядування і активність плину процесів розвитку потребує й їх нової організаційної поведінки, використання новітніх теоретико-методичних знань та інформації про успішний досвід, опанування нових технологій управління.

Але, як засвідчують системні недопрацювання, які продовжують допускатись органами влади, а саме: нехватка знань, вмінь і досвіду управління, побудованого на знаннях, відсутність фахівців нової генерації стають суттєвою перешкодою в активізації плану реформ і досягненні їх належних результатів. Відсутність належних знань відчувається при проведенні аналізу існуючих проблем, їх обґрунтуванні, структуруванні та обранні пріоритетів, при використанні неефективних методів управління і важелів їх впливу на вирішення поставлених завдань, невмінні залучати нові джерела до поповнення ресурсів розвитку та неспроможності вирішення інших управлінських проблем стратегічного і поточного характеру. Зазначене мотивує до привертання більшої уваги до проблеми підготовки керівників і фахівців, здатних очолити розробку і запровадити ефективні проекти розвитку як окремих територій так і України в цілому. Це мотивує академічні заклади вищої освіти налагоджувати підготовку фахівців публічного управління та адміністрування, а в інститутах (центрах) підвищення кваліфікації безперервно здійснювати підвищення кваліфікації фахівців за напрямками модернізаційних заходів з метою підвищення їх компетенцій до інноваційної діяльності в керованих сферах, галузях, колективах і проектах.

Враховуючи вищезазначене з впевненістю можна стверджувати що представлена тема є актуальною, своєчасною, стратегічно цілеспрямованою і має наукову та прикладну значущість.

Тему дослідження, що пропонується, спрямовано на підтримку й активізацію процесів розвитку територіальних громад та їх переходу на нове управління на основі «економіки знань» в місцевому самоврядуванні, опануванні теоретичних знань і компетентнісних навичок щодо формування

ноосферної концепції розвитку територій з використанням системного, логіко-структурного та інтегрованого підходів та запровадженням принципів сталого збалансованого розвитку в політиці, стратегії, планах і проектах розвитку.

В межах НДР передбачається розробка і обґрунтування серії навчальної і наукової продукції для підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування за напрямом «розвиток територій регіонів» для підвищення компетентнісних навичок працюючих службовців в ОМС, фахівців та інших зацікавлених осіб з метою створення знаннево-професійного потенціалу розвитку територій.

Апробацію навчальної і наукової продукції передбачається здійснювати на комунікативних заходах, семінарах, зустрічах із представниками ОМС шляхом створення рекомендацій і «банку» обґрунтованих ідей, напрацювань з питань управління сталим, збалансованим розвитком.

Метою науково-дослідної роботи є наукове обґрунтування теоретичних засад і механізмів реалізації інноваційних процесів в публічному управлінні та вироблення науково-практичних рекомендацій щодо їх імплементації.

Галузями застосування отриманих наукових результатів є сільське господарство, публічне управління та адміністрування; економічні науки та ін.

Досліджувана тема НДР є першою науково-дослідною роботою, що здійснювалась в НУБіП України.

1. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційність сучасного суспільства у цілому та окремих галузей і сфер життєдіяльності людини обумовлена об'єктивними причинами еволюційного розвитку соціуму. З другої половини ХХ століття «інноваційність» як модерна ознака стала однією з ключових характеристик інформаційного суспільства, однією з найважливіших ознак будь-якої діяльності, утворення, явища, процесу, системи, у тому числі й публічного управління. Цілком закономірним є прийняття відповідних нормативних актів на рівні держав, наприклад, в Україні прийнято Закон «Про інноваційну діяльність» [14], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [15], а також постанова «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки» [12], в яких визначено механізми впровадження інноваційної діяльності в різних сферах життя суспільства, які забезпечують його інноваційний розвиток, що проявляється у створенні різноманітних (правових, економічних та організаційних) умов для оновлення, вдосконалення та використання інтелектуального, творчого та науково-технічного потенціалу країни, відродження духовності, інтелекту держави, формування інноваційної культури нації тощо.

Інновації як предмет наукового дослідження, вивчалися з позицій багатьох наук: природничих і технічних дисциплін, економіки, управління, різних галузей (освітньої, медичної, агропромислової тощо). Вільний тлумачний словник української мови визначає поняття інновація як [5] «1. Нововведення, новітня зміна чи винахід». З економічної точки зору, що найчастіше зустрічається у науковій літературі, інновація означає «нову технологію чи вироб, що якісно випереджає попередні або значно відрізняється від них», а також діяльність, що спрямована «на створення принципово нових, вдосконалених або більш відповідних умовам технологій, виробів тощо».

У загальному розумінні з точки зору діяльнісного підходу інновація розуміється як кінцевий результат інноваційної діяльності з оновлення, перетворення попередньої менш ефективної діяльності, що приводить до заміни одних елементів іншими або доповненню вже новими. Важливою ознакою інновації є її практична спрямованість та наявність суспільної значущості, певної суспільної переваги у порівнянні з іншими продуктами, процесами або технологіями, які використовувалися для вирішення таких самих завдань.

Будь який інноваційний процес вирізняється певними обов'язковими компонентами, що, фактично, відображають його перебіг та етапи реалізації. Класичний інноваційний процес зазвичай описується відповідно до особливостей та потреб сфери виробництва, а саме [19]: а) визначення потреби в інновації; б) збір інформації або дослідження; в) проектування, виготовлення та апробація нового; г) розробка та впровадження у практику та д) управління.

Розглядаючи етапи інноваційного процесу в сфері публічного управління варто говорити про внесення змін у зміст (сутність) управлінської діяльності, форми і методи реалізації владних повноважень різними інституціями, що значно розширює розуміння так званого інноваційного виробу.

Питання визначення сутності, особливостей інновацій та інноваційного процесу, розробки і впровадження їх у публічному /державному/ муніципальному управлінні в останні роки були предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних вчених. Так у фундаментальній праці Х. Хачатуряна (2005 р.) [43], що стала класичною, проведено докладний аналіз дефініції управлінської інновації як предмета наукового дослідження, обґрунтовано складний міждисциплінарний характер концептуального базису дослідження інновацій у державному управлінні, визначено особливості інновацій у державному управлінні. Автор подає чинники і напрями інноваційного розвитку вітчизняної системи державного управління,

розглядає інновації в державному управлінні в контексті управлінських теорій та у соціальному розрізі.

В останні роки захищено декілька дисертацій з проблем інновацій у різних сферах суспільного життя та у публічному /державному управлінні зокрема. Серед них варто відзначити дослідження в галузі економічних наук: Н. Комарницької «Формування і оцінювання системи управління інноваційною діяльністю підприємства» (2016) [23], В. Петринки «Формування стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств України на основі енергозбереження» (2016) [31]; педагогічних наук: О. Попової «Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті» (2001) [32]; державного управління: В. Шевчук «Удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку системи охорони здоров'я України» (2016) [44], О. Шепеленко «Механізми реалізації державної інноваційної політики на регіональному рівні» (2016) [45], І. Семенець-Орлової «Теоретичні засади державного управління освітніми змінами» (2018) [40], О. Кайди «Інноваційні засади формування та реалізації соціальної політики в Україні» (2018) [20] та ін.

Розкриваючи сутність інновацій у державному і муніципальному управлінні з позицій забезпечення необхідних умов для соціально-економічного розвитку І. Дегтярьова [11] зазначає, що інновація і відкритість до змін відповідають європейським вимогам до організації публічного управління та відомим принципам доброї правди, які «відображені в Європейській Стратегії інновацій та доброї правди на місцевому рівні, яка свого часу здобула підтримку на 15-й Європейській конференції міністрів, відповідальних за місцеве та регіональне управління (м. Валенсія, 15–16 жовтня 2007 р.) і була затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 р.». Дослідника також наголошує на тому, що правове підґрунтя впровадження в Україні інновацій в публічному управлінні на всіх рівнях, фактично відсутнє, незважаючи на наявну гостру потребу у впровадженні таких нововведень в

управлінську практику. Важливим у контексті нашого дослідження є висновок І. Дегтярьової щодо наявного дефіциту «системних концептуальних розробок щодо умов появи, оцінювання ризиків і особливостей впровадження інновацій в державному і муніципальному управлінні» [11].

Управлінські аспекти впровадження інноваційної діяльності в Україні розглядаються також і О. Вермінською [4], яка проаналізувала особливості процесів державного управління інноваційною діяльністю, що дало їй можливість виявити проблеми, що стримують впровадження інновацій у регіонах та запропонувати шляхи їх вирішення.

Дослідженню методологічних аспектів технологій публічного адміністрування присвячені праці О. Корнієцького та А. Орел [25]. Автори зосередили свою увагу також і на виявленні та розкритті проблем, що виникають при впровадженні інноваційних інструментів у сфері управління персоналом у державні інститути. На їх думку, значна частина з них пов'язана з недостатнім рівнем кваліфікації великої кількості службовців, зниженням якості управління в умовах інноваційного циклу, недовірою і опором відносно якості нових технологій. Такий висновок свідчить про актуальність розгляду проблеми визначення теоретичних засад і механізмів реалізації інноваційних процесів у публічному управлінні у сфері освіти. зокрема освіти державних /публічних службовців.

Виявлено певну еволюцію поглядів щодо ролі, значення, місця та формату реалізації інновацій у системі державного /публічного управління. Так, наприклад, А. Гев'юк стверджує, що «посилення уваги до дослідження проблем інноваційної діяльності в системі державного управління викликане тим, що об'єкти управління під організуючим впливом держави, постійно перебувають в стані трансформацій та реформації» [7]. При цьому дослідник стверджує, що незважаючи на наявність в інноваціях у державному управлінні характерних рис інновацій усіх інших типів і галузей використання, їх потрібно розглядати як самостійний клас інноваційних явищ та процесів з власною специфікою та сферою функціонування [7].

В. Канчур розглядає проблеми ефективності діяльності органів державної влади і аргументує, що однією з умов забезпечення їх ефективності є інновації [21]. серед них він називає технології ефективного використання організаційних ресурсів, удосконалення методів соціального прогнозування, впровадження моніторингу виконання соціальних програм і проектів, методи підвищення довіри населення до органів регіонального управління, доступності послуг.

Колектив авторів (І. Луциків, О. Сороківська, І. Котовська) у процесі дослідження сучасних тенденцій та особливостей інноваційного розвитку публічного управління в Україні, виявили так звані «проблемні місця» у системі публічного управління та принципах розвитку її інноваційного складника.

Значний інтерес у контексті нашого дослідження викликає наукова праця О. Федорчак, у якій презентується та обґрунтовується доволі велика кількість різноманітних інноваційних інструментів, підходів до управління, які можна використовувати в діяльності органів публічної влади в Україні. Серед них автор називає: аутсорсинг (outsourcing) – що представляє собою передачу організацією визначених функцій іншій компанії, яка спеціалізується у тій чи іншій сфері; бенчмаркінг (benchmarking), що заснований на використанні найкращого досвіду; врядування (governance) як управління без уряду; електронне урядування (e-government), яке передбачає поєднання кількох напрямів взаємодії у межах уряду, між урядом і громадянами та між урядом і бізнесом; збалансована система показників (Balanced Score Card, BSC); концепція ощадливого управління (lean management); нове державне управління (new public management); підприємницький уряд (reinventing government); реінжиніринг (reengineering); управління за цілями (management by objectives); – управління за результатами (management by results); управління проектами (project management) та ін. [40, с. 155–156].

Розумінню необхідності запровадження не окремих інновацій, а цілісного комплексного інноваційного механізму державного управління, що

обумовлено певною мірою і процесами глобалізації присвячена робота Н. Сапи [39].

Проблемам забезпечення інноваційного розвитку регіону за допомогою впровадження так званого інноваційного управління присвячена робота О. Бобровської [1]. Дослідниця стверджує, що «стратегії і моделі інноваційного розвитку країни можуть бути ефективно реалізовані тільки завдяки відповідному управлінському інноваційному й організаційному супроводженню», причому побудова системи інноваційного управління серед усього іншого передбачатиме встановлення і вимір зв'язків між інноваційними процесами в різних сферах діяльності та визначення загальних управлінських функцій створення і реалізації інновацій у системі регіонального управління. а також визначення можливого ступеня управлінського впливу на всі етапи реалізації процесів інноваційного розвитку [1, с. 25-26].

Великий пласт наукових розробок здійснюється також і в сфері освіти, де інноваціям, інноваційним процесам і способам їх впровадження та управління приділяється значна увага дослідників. Особливо значущими в контексті досліджуваної теми є розгляд основних засад, принципів і механізмів реалізації інноваційних процесів сфері публічного управління освітою, зокрема освітою державних /публічних службовців. Зокрема Ю. Комар, вивчаючи інноваційний механізм у сфері державно-управлінської освіти, залежно від ступеня системності класифікував механізми системи державного управління у сфері державно-управлінської освіти на комплексні, системні та атрибутивні. На його думку, відповідно до «функціонального призначення інноваційний механізм системи державного управління у сфері державно-управлінської освіти складається з [22, с. 152 -153]: управлінського, який передбачає запровадження нових видів управління; мотиваційного, що орієнтований на саморозвиток державних службовців; правового, який забезпечує формування нової нормативно-правової бази; економічного, що спрямований на реалізацію нової економічної політики; організаційного, який

фіксується у відповідних нормах і стандартах та соціального, що спрямований на забезпечення нової соціальної політики».

2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Реалії політико-правового та соціального буття української держави, яка на конституційному рівні задекларувала демократичну форму державного правління, зумовлюють нагальну потребу науково-теоретичного аналізу проблем, що виникають у процесі подальшого формування правової держави та якісних структурних перетворень суспільства. Такі тенденції спонукають фахівців у сфері державного управління до інтенсивного пошуку принципово нових підходів на шляху кардинальної зміни та вдосконалення існуючої системи територіальної організації влади в Україні в умовах світових інноваційних процесів.

З часу набуття незалежності механізм функціонування органів публічної влади в Україні постійно перебуває на стадії реформування. Відтак виникає необхідність створення збалансованої системи публічної влади, підвищення ролі місцевого самоврядування та вироблення концепції щодо комплексного реформування системи місцевих органів державної і муніципальної влади. Події останніх п'яти років ще чіткіше окреслили європейський вибір України, що, своєю чергою, актуалізувало проблему реалізації ратифікованих угод з країнами Європейського Союзу, зокрема й положень Європейської хартії місцевого самоврядування, а також забезпечення якісного розвитку регіонів, як важливих складових економічної системи держави [27, с. 212-222].

Незважаючи на активні кроки України у напрямі реформування місцевого самоврядування, багато проблем, пов'язаних зі здійсненням влади на регіональному рівні, залишаються невирішеними. Зокрема, найбільші дискусії точаться навколо удосконалення організації муніципальної влади, відносин між органами самоврядування та місцевими державними адміністраціями; оптимізації порядку формування місцевих рад, зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевої влади [41, с. 352–353].

Значний внесок у дослідження проблем організації державної влади загалом зробили вітчизняні фахівці у галузі державного управління та місцевого самоврядування: Т. Безверхнюк, І. Грищенко, О. Кучабський, О. Лазор, М. Пухтинський, В. Яцуба та ін. Питанням розмежування функцій між органами державної влади та органами місцевого самоврядування України присвячені праці О. Рябченка, О. Батанова, В. Карпенка; необхідність трансформації територіальної організації влади обґрунтовувалася у працях О. Батанова, М. Баймуратова, В. Борденюка, Ю. Ганущака, В. Григор'єва, І. Зайця, І. Козюри, М. Коліушка, І. Корнієнка, В. Куйбіда, М. Орзіха, А. Ткачука, В. Толкованова, О. Томкіної, В. Шаповала та інших учених.

Проте серед невирішених частин загальної проблеми залишається відсутність єдності підходів щодо розв'язання проблем організації діяльності влади на місцевому рівні в сучасних умовах інноваційного розвитку, в тому числі проведення децентралізації в Україні.

Варто зазначити, що на сьогодні в науковій літературі й законодавчих актах задекларовані такі особливості організації діяльності місцевої влади, які найбільш точно сформульовані в монографії І. Грищенко: «Щоб якнайкраще реалізувати повноваження, їх розподіл необхідно здійснити за принципом субсидіарності, тобто найбільш важливі для життєдіяльності людей повноваження передати на найближчий до людей рівень влади – в громади» [1, с. 210].

Тобто, повноваження необхідно передати на максимально низький рівень, на якому можливо і доцільно здійснювати ці повноваження з огляду на кадровий, фінансовий, інфраструктурний потенціали та ресурси, що необхідні для реалізації повноважень на такому рівні. При цьому органи місцевого самоврядування повинні мати ефективні правові інструменти реалізації місцевої політики у межах переданих повноважень, а також достатні кадрові можливості.

Мабуть в контексті виокремлення найбільш актуальних проблем організації діяльності органів місцевої влади, доцільно звернути увагу на

організацію діяльності всіх елементів системи місцевого самоврядування і на повноваження, які вони можуть виконати, а також, на організацію діяльності місцевих органів виконавчої влади і їх роль в умовах децентралізації влади.

Незважаючи на закріплені у законодавстві основи організації діяльності місцевих органів влади, на практиці виникає дуже багато проблемних питань, які детально описують та досліджують вітчизняні науковці, зокрема: Г.В. Макаров, О.М. Держалюк та Ю.Б. Каплан, роблячи акцент на «певній деформованості» системи місцевого самоврядування та місцевих органах державної виконавчої влади в Україні.

Фахівці та науковці стверджують, що в Україні існують сім найбільш поширених видів адміністративно-територіальних одиниць, що мають органи місцевого самоврядування, проте лише в містах обласного підпорядкування у повному обсязі є умови, необхідні для повноцінного здійснення самоврядних повноважень. Натомість найменш забезпеченими є райони у містах (мають представницькі та виконавчі органи самоврядування, але не мають ані статусної громади, ані власних доходів та бюджетної самостійності, ані виключних самоврядних повноважень (останні делегуються виключно міськими радами). Органи місцевого самоврядування районного та обласного рівнів, на яких концентруються досить широкі повноваження та бюджетні кошти, не можуть формувати власні виконавчі комітети (функції останніх виконують державні адміністрації відповідного рівня). До того ж районні та обласні ради не мають статусної територіальної громади, є специфічними представницькими самоврядними органами, оскільки представляють виключно спільні інтереси територіальних громад, що входять до їх складу.

Сільські, селищні та міські (міст районного значення) громади мають представницькі органи (ради) та їхні виконавчі комітети, мають і власні повноваження, проте обмежені можливості для здійснення прямих міжбюджетних відносин із центральною владою, що обмежує їхню фінансову самостійність [29, с. 15].

Науковці звертають увагу на недосконалість критеріїв класифікації територіальних громад з точки зору надання їм того чи іншого обсягу повноважень. Так, через відмінності у кількості населення та розмірі місцевих бюджетів недоцільним є визначення єдиного переліку повноважень для органів місцевого самоврядування сіл, селищ та міст різного ступеня підпорядкування. Аналогічно нечітким є й розподіл компетенції органів місцевого управління та місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального поділу: між районними та обласними радами; між районними та обласними державними адміністраціями; між місцевими радами у разі входження адміністративно-територіальних одиниць одного рівня одна до одної (наприклад, міст та селищ до складу міських рад) зі збереженням відповідних органів місцевого самоврядування [29, с. 16].

Варто зазначити, що загалом проблеми організації влади на місцевому рівні можна поділити на декілька груп: сфера інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, земельна сфера тощо. Розглянемо детальніше деякі з них.

Інфраструктура. Внаслідок фіскальної децентралізації у місцевих бюджетах з'явилися великі фінансові заощадження. Значна їх частка вкладається у капітальний ремонт не тільки комунальних, але й тих доріг, які наразі віднесені до загальнодержавних і є важливими для місцевої громади. Як правило, постійний контроль за роботою підрядників представниками органів місцевого самоврядування дає свої позитивні результати – якість таких доріг покращується, а вартість будівництва чи капітального ремонту зменшується. До комунальної власності також варто віднести стан доріг, які з'єднують поселення в громаді, крім доріг, які з'єднують центри громад і автомагістралей. Як правило, по них їздять мешканці громади, тому їх утримання має стати одним із повноважень об'єднаних територіальних громад. За статистичними показниками, на такі цілі потрібно близько 10 млрд. грн. щорічно. Ці кошти мають бути передбачені в місцевих бюджетах. Саме тому доцільною видається пропозиція щодо відновлення транспортного

податку, як місцевого, база оподаткування якого має корелюватись із вартістю заправки одного бака в рік.

Платниками податку мають бути фізичні та юридичні особи – власники/користувачі автотранспорту за місцем їх фактичного постійного перебування/відстою. Якщо для утримання доріг джерела ресурсів мають бути закріплені за відповідними місцевими бюджетами, то будівництво та капітальний ремонт має фінансуватись за рахунок коштів державного бюджету. Однак замовником таких робіт повинні бути органи місцевого самоврядування, яким мають передаватись кошти у вигляді субвенцій. Не всі територіальні громади будуть спроможними ефективно використати такі субвенції, тому застосування інструментів міжмуниципального співробітництва буде досить ефективним. Науковці стверджують, що якщо обсяг таких субвенцій щорічно становитиме близько 12 млрд. грн., то за п'ять років можна буде здійснити капітальний ремонт всіх доріг місцевого значення [6].

Запобігання корупції. Всім відомо, що корупція розвивається за вертикальним принципом, коли частина неправомірної вигоди передається по ієрархії державних органів. З цього приводу можемо зазначити, що реформа з децентралізації влади суттєво ослаблює такі корупційні схеми. Це здійснюється тому, що система контролю за діяльністю органів публічної влади виводиться з-під впливу тих самих органів влади, які контролюються. З приводу подолання корупції на місцевому рівні ми можемо запропонувати такий підхід. Запровадження формалізованого та постійного нагляду за законністю актів органів місцевого самоврядування з боку місцевих державних адміністрацій дозволить зменшити корупційні ризики в системі органів місцевого самоврядування. Оскільки органам місцевого самоврядування передаються і повноваження, і ресурси, і корупційні ризики, ефективне налагодження системи контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування дозволить зменшити такі ризики.

У цьому контексті дискусійним питанням є доцільність існування районних рад. Науковці стверджують, що їх функціонування зменшує антикорупційну стійкість системи організації територіальної влади [6].

З цього приводу констатуємо, що стаття 133 Конституції України передбачає, що райони та області, як складові адміністративно-територіального устрою, мають існувати. Стаття 118 Основного закону передбачає, що на цих рівнях створюються відповідно районні та обласні державні адміністрації [24]. Таким чином, система державної вертикалі є чітко визначеною.

Норми частини третьої статті 140 Конституції України, які передбачають, що «органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст є районні та обласні ради» [24] слід розглянути більш детально. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада, представляє яку сільська, селищна, міська ради. Районна та обласна ради з'являються тоді, коли виникає потреба представляти їх спільні інтереси.

Варто зазначити, що ці органи за своєю природою дуже різні. Районна рада є органом місцевого самоврядування, що представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Вона формується жителями району шляхом прямих виборів депутатів, які з поміж себе обирають голову районної ради. Саме тому районні ради мають право на існування.

Більше того, згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування передбачається, що районний рівень залишається, проте у новому реформованому вигляді [37]. З метою удосконалення діяльності районних, обласних рад та інших місцевих органів державної влади потрібно прийняти ключовий закон «Про адміністративно-територіальний устрій», який розв'яже цю проблему.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Глобальні цілі сталого розвитку, затверджені у 2015 р. на саміті Організації Об'єднаних націй (далі – ООН), сьогодні є основою формування національних стратегій багатьох держав. Для практичної реалізації концепції сталого розвитку необхідним є застосування ефективних та організаційно злагоджених механізмів, методів, моделей та системи заходів, розроблення належного нормативно-правового інструментарію. Забезпечення сталого розвитку держави через застосування механізмів державного регулювання спрямоване на стимулювання створення високого економічного потенціалу, підвищення життєвих стандартів, збереження довкілля, територіальної рівності. Основна мета уряду – досягнення, збереження та проектування на майбутнє гармонійності економічної, соціальної та екологічної складових, які створять умови для сталого розвитку держави, її територій. Україна ратифікувала основні міжнародні документи, що забезпечують досягнення цілей і побудову системи державного регулювання для досягнення сталого розвитку держави. Основоположними документами, за допомогою яких в Україні запроваджуються принципи сталого розвитку, є: “Концепція сталого розвитку населених пунктів”, “Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” (далі – Стратегія “Україна-2020”), “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року” та інші. Відповідно до зазначених документів, мають бути розроблені механізми реалізації цілей сталого розвитку. Побудову механізмів державного регулювання (методів, важелів, інструментів, форм) варто здійснювати, враховуючи альтернативи розвитку держави, передумови досягнення поставлених цілей сталого розвитку, систему цінностей та орієнтирів, новітні функції та інструменти регулювання. Обґрунтування методології державного регулювання сталого розвитку потребує удосконалення нормативно-правового, інституційного, організаційного, фінансового (економічного) та інформаційно-комунікаційного забезпечення задля збалансованості економічної, соціальної,

екологічної складових. Необхідним є пошук нових методів та інструментів регулювання й окреслення напрямів їх практичного застосування в Україні. Потребує удосконалення і система оцінювання ефективності заходів державного регулювання у майбутньому, що суттєво актуалізує тематику дисертаційного дослідження” [35].

З-поміж зарубіжних науковців, які були основоположниками концепції сталого розвитку у світовому масштабі, можна виділити таких, як: Г. Брундтланд, Г. Дейлі, М. Кітінг, Д. Медоус, Б. Річардсон, Р. Солоу. Зазначена наукова проблема з часом набула пріоритетності в дослідженнях у галузі державного управління та соціально-економічних розвідках. Ґрунтовними є праці вітчизняних учених щодо визначення та розуміння сутності сталого розвитку, його складових, зокрема: Н. Андрєвої, І. Бистрякова, О. Білоруса, Б. Буркинського, Л. Дідківської, В. Геєця, З. Герасимчука, Б. Данилишина, М. Згуровського, В. Кравціва, Л. Мельника, А. Мокія, П. Надолішнього, М. Пашкевич, В. Потапенка, Д. Стеценка, В. Трегобчука, Є. Хлобистова та інших. У дослідженні особливостей державного регулювання, державного управління та стратегічного управління варто виокремити праці таких зарубіжних дослідників, як: І. Ансофф, Е. Ведунг, Д. Веймер, Е. Вайнінг, Б. Кросбі та інших. В українській науці питання державного управління, його трансформацій досліджували теоретики: В. Авер'янов, О. Амосов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Т. Безверхнюк, О. Васильєва, В. Голубь, В. Гошовська, А. Дегтяр, Г. Дмитренко, І. Дробот, Т. Іванова, О. Карпенко, В. Князєв, В. Куйбіда, Т. Лукіна, В. Малиновський, В. Мамонова, О. Мордвінов, Н. Нижник, О. Оболенський, Г. Одінцова, О. Петроє, І. Розпутенко, С. Серьогін та інші. У дослідженні аспектів державної політики для досягнення цілей сталого розвитку варто виділити праці: А. Балашова, О. Бобровської, Є. Борщука, О. Іваницької, Л. Івашової, Ю. Королюка, М. Миколайчука, О. Осауленка, О. Руденко, С. Сороки, В. Толуб'яка. Окремим аспектам оцінювання

ефективності державного управління, державного регулювання приділено увагу в наукових працях: І. Артим, М. Лесечка, А. Чемериса та інших.

Проте, попри значну увагу теоретиків до концепції сталого розвитку, залишається очевидною недостатня розробленість теоретико-методологічних засад і практичних аспектів удосконалення державного регулювання сталого розвитку України, а практична значущість проблематики зумовила актуальність дослідження.

“З огляду на довгостроковість процесу сталого розвитку та його сутність має відбутися трансформація механізмів публічного управління з чітким підпорядкуванням досягненню ЦСР. Водночас з метою забезпечення ефективного формування та реалізації національної політики з досягнення ЦСР мають відбутися й відповідні трансформації способів реалізації механізмів публічного управління як таких, що перебувають у процесі змін та розвитку, відповідно до основних принципів діалектики і з урахуванням тенденцій розвитку суспільства та публічного управління як в окремо взятій країні, так і у світі в цілому. Під трансформацією механізмів публічного управління в контексті Цілей сталого розвитку слід розуміти зміну форми та змісту відповідних управлінських впливів публічного сектору в особі органів державної влади та органів місцевого самоврядування на приватний сектор, а саме на громадян, громадські об'єднання, бізнес з метою досягнення Цілей сталого розвитку та у спосіб, що їм відповідає” [35].

Для успішного функціонування системи публічного управління в Україні необхідно:

- формувати та реалізовувати дієву державну політику в ключових сферах життєдіяльності суспільства;
- забезпечити контроль за якістю надання адміністративних послуг;
- забезпечити достойний рівень добробуту та соціального захисту громадян;
- урахувати світові тенденції розвитку системи публічного управління [35, с. 53].

З'ясовано, що поява і трансформація концепції сталого розвитку пов'язана із: глобальними проблемами у світі (необхідністю попередження та захисту людства від природних, біологічних, політичних, економічних, екологічних та соціальних загроз); необхідністю підвищення якості життя, залученням різних груп населення до реалізації політики; забезпечення балансу розвитку територій, гендерної рівності та прав меншин і соціальної відповідальності. Установлено, що офіційне утвердження концепції сталого розвитку відбулося із прийняттям міжнародних нормативно-правових документів, зокрема звіту Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку (1987 р.), підсумкових документів конференції ООН з проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), Декларації Тисячоліття (2000 р.), Йоганнесбурзької декларації зі сталого розвитку (2002 р.), заключного документа конференції ООН Ріо +20 "Майбутнє, якого ми прагнемо" (2012 р.), 17-ти Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р., затверджених на Саміті ООН з питань сталого розвитку в Нью-Йорку (2015 р.). Аналізуючи наукові дослідження з питань сталого розвитку, виявлено, що домінують декілька ключових підходів до трактування сутності "сталого розвитку": регулятивно-дерегулятивний, згідно з яким сталий розвиток позиціонується як баланс на межі формування ринкових механізмів (зокрема – саморегулювання) та державного регулювання екологізації та економічних процесів (О. Завгородня); інноваційний (динамічний) – сталий розвиток трактується з точки зору необхідності застосування інноваційних змін задля забезпечення збалансованого розвитку та як руху, змін для досягнення чітко окреслених завдань (А. Сен, Р. Солоу); націлений на економічне зростання на основі балансу інтересів (Р. Констанза, К. Фольке, Р. Солоу, Д. Бромлі); сконцентрований на соціальній (суспільній) складовій – збалансований розвиток для задоволення і сучасних потреб суспільства, і майбутніх, створення якісних умов життя, які не впливають на людину негативно (Г. Брундтланд); зосереджений на екологічній та енергетичній безпеці – трактується, як розвиток, що досягається оптимальним

управлінням енергетичним та природноресурсним потенціалом системи і за допомогою стійкого балансу чинних енергетичної та економічної систем держави (О. Шубравська, О. Котикова); територіально-регіональний – сталий розвиток трактується з позиції досягнення рівноваги не лише між складовими, але й між окремими територіями, акцент робиться на розвитку окремих регіонів та територій (О. Безуглий); організаційно-суб'єктний підхід – тлумачиться з точки зору регулювання та розвитку інституцій, суб'єктів та організаційних структур, що безпосередньо впливають на досягнення сталого розвитку (Б. Данилишин); системний, відповідно до якого сталий розвиток позиціонується як збалансований розвиток на основі соціоеколого-економічних систем і передбачає трансформацію інституцій та досягнення інноваційного прогресу” [2, с. 9-10].

Цілі сталого розвитку, представлені в Національній доповіді “Цілі сталого розвитку: Україна” утворили систему взаємоузгоджених управлінських заходів за соціальними, економічними, природоохоронними вимірами, спрямовану на формування суспільних відносин на засадах довіри, солідарності, безпечного та сталого розвитку.

Ми ж у своєму дослідженні звернемо увагу на безпекову – корупційну складову сталого розвитку.

Зарубіжний досвід свідчить, що успіх та сталий розвиток держави залежить від підтримання балансу між цілями економічного зростання, зменшення соціальної нерівності, конкурентоспроможністю бізнесу, збереженням навколишнього середовища і відношенням населення країни до проявів корупції. Це пояснюється тим, що передумовами досягнення всіх без виключення цілей сталого розвитку є якісне управління, викорінення корупції та суспільна підтримка. Національна ціль сталого розвитку “Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях” передбачає і скорочення масштабів корупції. Варто відмітити, що складається

враження, що масштаби корупції в Україні не зменшуються і ніхто з нею не бореться, тобто є пряма загроза недосягнення цілей сталого розвитку України. Аналіз свідчить, що просування є. Найбільш правдивим показником прийнято вважати Індекс сприйняття корупції (далі – ІСК), який оцінює корупцію лише в державному секторі та розраховується міжнародною організацією Transparency International на підставі досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Ключовим показником ІСК є кількість балів. Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить, що корупція майже відсутня в житті суспільства. Україна за 2019 рік набрала 30 балів і посідає 126 місце серед 180 досліджуваних країн. Найближчі сусідні до України держави мають такі показники: Польща – 58 балів; Словаччина – 50 балів; Білорусь – 45 балів; Росія – 28 балів. Аналіз показників, за якими досліджували рівень корупції в Україні вказує, що найбільш критично сприймається, те що люди/компанії зіткнулися з хабарництвом чи іншими корупційними практиками ведення бізнесу, від отримання великих контрактів до повсякденної роботи. Як вказує в своєму звіті Transparency International, «з початку 2017-го в Україні фактично відбувалося згортання процесу реформ і боротьби з корупцією. Влада дедалі активніше намагалася обмежити незалежність антикорупційних органів, затягувала запуск Вищого антикорупційного суду, створювала штучні законодавчі обмеження, створила політичну заангажованість НАЗК, провальну судову реформу, неохоче дослухалася до порад громадянського суспільства та міжнародних партнерів, а подекуди й активно протидіяла їм. За останні роки Україна проігнорувала більшість рекомендацій “Transparency International” [33;31].

Статистика корупції часто викликає сумніви, але наявні дані дозволяють припустити, що вона значно впливає на економічну, соціальну, політичну сфери діяльності в Україні. Останнім часом багато інституцій спрямовують значні ресурси і енергію на боротьбу з корупцією, при цьому, допоки, видимих результатів протидії поширенню корупційних проявів і зменшення їх числа

непомітно. Рівень корупції залишається високим, терпимість населення до проявів корупції низькою.

Серед науковців та фахівців не сформовано спільне бачення швидкого та ефективного подолання корупції в Україні, проте, політичний курс, визначений Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, яка підтримана та схвалена в жовтні 2019 р. Верховною Радою України як всеохоплюючий дороговказ життєдіяльності України до 2025 р., що передбачає пріоритетні цілі уряду та критерії їх досягнення для того, щоб громадяни України «жили довше, безпечніше, заможніше та щасливіше» [8, с. 35] є цілком прийнятним, зокрема, для боротьби з проявами корупції.

Слід зазначити, що корупція в державному секторі є симптомом неефективного управління на рівні країни. Грищенко І. М. у своїх дослідженнях вказує, «що успіх та сталий розвиток держави залежить від підтримання балансу між цілями економічного зростання, зменшення соціальної нерівності, конкурентоспроможністю бізнесу, збереженням навколишнього середовища і відношенням населення країни до проявів корупції. Це пояснюється тим, що передумовами досягнення всіх без виключення цілей сталого розвитку є якісне управління, викорінення корупції та суспільна підтримка» [9, с. 21].

Управління визначається тут як традиції та інститути, за допомогою яких реалізуються владні повноваження в конкретній країні, включаючи процес відбору, моніторингу та заміни урядів, здатність уряду ефективно формулювати і проводити розумну політику, а також ступінь поваги громадян і держави до тих інститутів, які регулюють економічні і соціальні взаємодії між ними. Корупція не проявляється в якійсь одній формі; насправді вона може приймати принаймні три загальні форми [8].

Мала адміністративна або бюрократична корупція являє собою ізольовані угоди окремих державних посадових осіб, які зловживають своїми повноваженнями, наприклад, вимагаючи хабара, відволікаючи державні кошти або отримуючи винагороди у відповідь на особисту прихильність.

Подібні дії часто називаються малою корупцією, навіть якщо в них задіяний в цілому значний обсяг державних ресурсів.

Велика корупція – злодійство або неналежне використання великих обсягів державних ресурсів державними чиновниками (як правило, представниками політичної або адміністративної еліти або пов'язаними з нею особами) становлять велику корупцію.

Узурпація влади / “торгівля впливом”. Таємна змова представників приватного сектора з публічними службовцями або політиками з метою отримання взаємної особистої вигоди називається узурпацією влади. Це означає, що приватний сектор “узурпує” законодавчий, виконавчий і судовий апарат у своїх інтересах. Узурпація влади співіснує з традиційним (і протилежним) поглядом на корупцію, згідно з яким державні чиновники вимагають кошти у приватного сектора або іншим чином використовують його в своїх особистих цілях.

Корупція також має характерні особливості в різних країнах; тому підходи, що передбачають використання загальних заходів політики та інструментів (тобто універсальні підходи) щодо країн, в яких акти корупції і якість управління істотно розрізняються, ймовірно, приречені на невдачу. Необхідно розуміти місцеві умови, які спонукають до корупції або дозволяють учасникам державного та приватного секторів бути корумпованими [9].

Якщо корупція має безпосереднє відношення до управління, а управління – до здійснення державної влади, то для успіху зусиль і стійкості результатів боротьби з корупцією необхідно сильне керівництво і зацікавленість країн.

У країнах з високим рівнем корупції населення практично не визнає поняття про те, що завдання держави – піднятися вище приватних інтересів для захисту більш широких суспільних інтересів. “Клієнтелізм” – тобто орієнтація державних посадових осіб на обслуговування певних груп клієнтів, пов'язаних з ними етнічними, географічними та іншими відносинами, – формує суспільний “ландшафт” і створює умови, сприятливі для корупції.

Межа між державним і приватним розмита, тому зловживання на посадах в органах публічної влади з метою особистої вигоди є звичайним явищем.

Проведений аналіз особистісних потреб, які формують поведінку лідера і впливають на його діяльність, довів, що для належної роботи системи місцевого самоврядування громадянам доцільно аналізувати поведінку потенційних кандидатів для роботи в системі місцевого самоврядування, звертаючи особливу увагу на орієнтацію цих людей на три основні потреби: на досягнення, відношення до влади і потребу бути з людьми [49, с. 154].

Наступним фактором, який сприяє корупції і водночас виступає її наслідком, є слабо вкорінені принципи верховенства закону. Корупція в державному секторі процвітає там, де закони діють вибірково і де механізм правозастосування часто використовується як засіб переслідування приватних інтересів, а не захисту державних. Одна з поширених ознак порушення принципу верховенства закону в країнах з високим рівнем корупції – поліція, яка порушує закони, а не забезпечує їх дотримання. Незалежність правосуддя – основа верховенства закону – як правило, також істотно обмежена в країнах з високим рівнем корупції.

Неефективність інститутів, покликаних забезпечувати підзвітність. У країнах з відносно низьким рівнем корупції в державному секторі зазвичай існують сильні інститути підзвітності, які контролюють зловживання владою з боку державних чиновників. Ці інститути або створені самою державою (наприклад, генеральні аудитори, органи правосуддя, законодавча влада), або формуються поза офіційними державними структурами (наприклад, засоби масової інформації та організовані цивільні групи). У країнах з високим рівнем корупції інститути підзвітності мають значні недоліки.

Слабка прихильність національних лідерів до справи боротьби з корупцією. Широко поширена корупція зберігається в державному секторі, якщо влада країни не бажає або не здатна рішуче протидіяти їй. У країнах, де корупція в державному секторі поширена надзвичайно широко, є підстави

підозрювати, що вона зачіпає вищі рівні влади, і багато посадових осіб не мають стимулів боротися з нею.

Отже, наші дослідження вказують, що в Україні, яка, згідно моделі умовного поділу країн та три великі категорії за масштабами поширення корупції відноситься до країн з “високим” рівнем корупції та “низькою” якістю управління доцільно застосовувати узагальнений позитивний міжнародний досвід протидії корупційним явищам. До механізмів та інструментів протидії та боротьби з корупцією віднесено: залучення громадян до управління; запровадження стандартів надання послуг; забезпечення точної та повної інформації про діяльність органів публічної влади; лібералізація торгівлі і фінансів; залучення до заходів з протидії корупції всіх зацікавлених сторін.

В подальшому доцільно досліджувати та запроваджувати нову соціальну поведінку громадян, спрямовану на високу нетерпимість до корупції та формувати ідеологію успішної держави без корупціонерів.

Також у нашому дослідженні вважаємо за доцільне виокремити пріоритетні напрями і шляхи забезпечення інформаційної відкритості в органах публічної влади, а саме:

- виокремити та узагальнити основні напрями діяльності органів публічної влади для забезпечення їх інформаційної відкритості;
- проаналізувати особливості кожного з пріоритетних напрямів;
- окреслити основні шляхи та визначити проблемні аспекти щодо забезпечення інформаційної відкритості органів публічної влади.

Ведення управлінської діяльності викликає потребу у функціонуванні численних інформаційних потоків, що створюються в інформаційних процесах. Узагальнивши їх в цілому, для аналізу можна поділити на дві категорії:

- внутрішні, тобто інформаційні відносини в межах органу публічної влади;

– зовнішні, що позначають інформаційні потоки та зв'язки, які встановлюються поза межами органу публічної влади для отримання необхідних для її функціонування відомостей.

Закон України “Про інформацію” визначає інформацію органів публічної влади одним із основних об'єктів інформаційних взаємовідносин у суспільстві та державі (ст. 21), а обов'язок цих органів інформувати про свою діяльність і прийняті рішення як гарантію права на інформацію (ст. 10).

Оскільки право на доступ до інформації закріплено у Конституції України та відповідних законах, то наявні правові межі дають змогу громадянам скористатися таким правом і отримувати інформацію у повному обсязі.

Система концепцій, методів і засобів, що призначені для забезпечення користувачів інформацією, є складником інформаційного забезпечення органів публічної влади. Інформацію тут варто розглядати як певну сукупність різнопланових повідомлень, відомостей, даних про відповідні явища, процеси, відносини тощо. Ці дані відіграють в управлінні важливу роль, коли вони зібрані, перетворені на придатну для використання форму і систематизовані.

Основними якостями належного демократичного врядування визнаються відкритість та прозорість. Зокрема, 12 принципів належного врядування Ради Європи, закріплені у “Європейській стратегії інновацій та належного врядування на місцевому рівні” [33], визначають вирішальними для належного демократичного врядування саме принципи “відкритого уряду”.

Обов'язковим елементом відкритого урядування є доступ до інформації, ще відомий як право на інформацію. Свобода доступу до інформації надає громадянам законні підстави вимагати від влади повну інформацію, яку належить оприлюднювати. Якщо, звичайно, інформація не підпадає під вимоги спеціального винятку, визначеного законом. Чимало держав або територій мають положення про доступ до інформації у своїх національних або федеральних законах чи чинних постановках [33].

Право громадян на інформацію було визнано міжнародними деклараціями, включно зі статтею 19 Загальної декларації прав людини, та

міжнародними правозахисними трибуналами. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів визначає низку стандартів, які регулюють право на доступ до офіційних документів, включно з винятками, процедурами запиту, процедурами звинувачення та розгляду [38].

Нормативно-правове забезпечення є важливою і необхідною умовою впровадження в життя відкритості органів публічної влади. В цьому плані, прийнятий за основу у 2004 році Закон України “Про інформаційну відкритість органів державної влади та вищих посадових осіб України”, визначав умови та порядок забезпечення інформаційної відкритості в питаннях діяльності органів публічної влади [34]. Цей Закон поширювався на відносини, пов'язані з наданням органами публічної влади відомостей про себе та свою діяльність громадянам України та юридичним особам і регулював питання щодо обов'язкового оприлюднення інформації про органи публічної влади.

Таким чином, інформаційна відкритість органів публічної влади полягає у створенні для громадян та юридичних осіб України можливості вільно отримувати інформацію про ці органи та їх посадових осіб в обсягах та в порядку, встановлених законодавством. Інформація, що оприлюднюється, має бути правдивою, повною і точною, реально відображати факти, що зазначені у запиті, станом на відповідну дату або за відповідний період часу.

Основною підставою для ефективності публічної влади, сформованої демократичним шляхом, є відкритість. Коли відкритість відсутня, суспільний контроль за діями влади є неможливим. Лише в тому випадку, якщо публічна влада “прозора”, тобто відкрита, надає про свої рішення та дії повну і точну інформацію, правдива у своїх намірах, тоді можна визначити, наскільки її дії відповідають закону та є моральними.

У нашому дослідженні пропонуються шляхи удосконалення інформаційної відкритості органів публічної влади шляхом практичної реалізації концепції електронного урядування. Зокрема, обґрунтовано потребу у підвищенні інформаційної відкритості органів публічної влади. Розвинене

суспільство не може існувати без відкритого доступу до інформації щодо діяльності органів публічної влади. Повинен існувати двосторонній взаємозв'язок між органами публічної влади, з одного боку, та громадянами і бізнесом, з іншого. Завдяки цьому можна забезпечити ряд позитивних зрушень у системі державного управління певної країни, які у перспективі ведуть до соціальної згоди та підвищення довіри до влади.

Запропоновано удосконалити інформаційну відкритість органів публічної влади шляхом практичного впровадження системи електронного урядування. Такий підхід є новим пріоритетним напрямом у політиці збільшення доступу до інформації щодо діяльності органів влади. Здійснити практичне впровадження системи електронного урядування можна шляхом розвитку процесів діджиталізації на всіх рівнях державного управління (загальнодержавному, регіональному, місцевому). Конкретні кроки у цьому напрямку уже зроблені на сьогодні, однак все ще наявні виклики, зокрема потрібно стимулювати не тільки пропозицію інформаційних послуг з боку держави, але стимулювати попит на такі послуги з боку громадян та бізнесу.

ВИСНОВКИ

Основними результатами дослідження за звітний період з 2018 р. по 2021 р., що викладені у звіті та в наукових публікаціях виконавців НДР є наступні:

- визначено та обґрунтовано актуальність розробки теоретичних засад і механізмів реалізації інноваційних процесів у різних сферах публічного управління з урахуванням сучасних викликів та процесів суспільного розвитку в Україні;

- проаналізовано стан розробленості проблеми вироблення механізмів реалізації інноваційних процесів у різних сферах публічного управління;

- узагальнено зарубіжний досвід щодо механізмів реалізації різноманітних інновацій у сфері публічного управління;

- обґрунтовано необхідність запровадження технологій управління якістю професійної підготовки публічних службовців в системі неперервної освіти як інноваційний механізм підвищення конкурентоспроможності освіти;

- здійснено порівняльний аналіз моделей участі громадськості в сфері протидії корупції в органах державної влади та визначено перелік перспективних напрямів впровадження моделі співробітництва громадськості з органами публічної влади України в сфері протидії корупції;

- узагальнено теоретико-методологічні засади формування та реалізації інформаційної відкритості як основи підвищення управлінської ефективності елементів системи публічного управління шляхом впровадження технологій відкритого моніторингу соціально-економічного розвитку території;

- визначено, що для вдосконалення діяльності районних, обласних рад та інших органів місцевого самоврядування необхідно прийняття Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій»;

- обґрунтовано створення відповідних правових, організаційних та фінансових умов, достатньої кількості підготовленого персоналу, здатного

приймати обґрунтовані, продумані, ефективні рішення, які забезпечать розвиток територіальних громад та держави як ціле.

До механізмів та інструментів протидії та боротьби з корупцією віднесено: залучення громадян до управління; запровадження стандартів надання послуг; забезпечення точної та повної інформації про діяльність органів публічної влади; лібералізація торгівлі і фінансів; залучення до заходів з протидії корупції всіх зацікавлених сторін.

Визначено основні механізми інформування громадськості, до яких належать:

- широке інформування громади про мету, концепції та плани реалізації проектів публічної влади; про залучення комунікативних ресурсів, необхідних для реалізації відповідного проекту;

- підбір і навчання виконавців того чи іншого проекту;

- контроль за реалізацією певного проекту й інформування суспільства про успіхи і труднощі, з якими можна стикнутися в процесі його реалізації;

- аналіз результатів і подальше планування роботи з громадськістю.

Для покращення ситуації щодо прозорості і відкритості органів публічної влади доцільно розробити комплексну програму діяльності, передбачивши в ній реалізацію конкретних і дієвих заходів за такими напрямками:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення. Передбачити реалізацію таких дій: уточнення положень законодавства про діяльність органів влади в реалізації публічної політики в частині визначення інформування громадян про поточну діяльність органу влади; створити централізовані реєстри чинних законів та інших нормативно-правових актів; переглянути механізм залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень.

2. **Формування суспільного попиту на інформацію про діяльність органів публічної влади, інтересу громадян щодо її отримання шляхом створення інформаційних сервісів з поширення електронної оперативної інформації про послуги органів публічної влади та вакантні місця в них, про роботу органів**

публічної влади та алгоритми участі у суспільно важливих процесах; створення інформаційного центру органів публічної влади або розширення повноважень “прозорих офісів”, наявність яких зробила б доступнішою інформацію про діяльність влади, послуги й компетенцію органів публічної влади та їх працівників.

3. Надання онлайн послуг органами публічної влади, щоб громадяни могли отримувати інформацію, надсилати запити, брати участь у голосуванні, подавати заяви та взаємодіяти з посадовими особами з використанням цифрових технологій.

4. Створення ефективних механізмів контролю для забезпечення прозорості та відкритості органів публічної влади в реалізації публічної політики через систему засобів масової інформації.

5. Удосконалення інструментів, основних процедур та врахування результатів онлайн консультацій у процесі прийняття управлінських рішень.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРНЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бобровська Олена. Інноваційне управління як важель і джерело інноваційного розвитку регіонів // Публічне управління: теорія та практика : Збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. 4 (8), 2011. С. 20-27.
2. Бурик З. М. Програмно-цільовий метод державного управління регіональним розвитком: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Л., 2011. 20 с.
3. Вакуленко В.М. Види інновацій в освіті та їх класифікація // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. № 4. 2010.
4. Вермінська О.М. Управління інноваційними процесами на державному та регіональному рівнях // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – № 704. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12409/1/014_Upravlinnja%20innova_83_88_704.pdf
5. Вільний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/f/innovacija>.
6. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади може зрушити з місця реформування країни в цілому. Офіційний сайт «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/6822>
7. Гев'юк Андрій. Роль інновацій в системі державного управління // Буковинський вісник державної служби і місцевого самоврядування / Андрій Гев'юк [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://buk-visnyk.cv.ua/naukovadumka/116/>
8. Грищенко І. М. Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. Вип. 1. С. 33-40. URL: <http://zbirnyk->

nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142 (дата звернення: 29.12.2020)/ DOI 10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40.

9. Грищенко І. М. Протидія корупції для забезпечення сталого розвитку України. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку* : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26-30 жовт. 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2020. Т. 2. 252 с. С. 21-23. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/0f63145a-898a-4a57-98b5-12ce8bb0d852.pdf> (дата звернення: 29.12.2020).

10. Грищенко І.М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : НАДУ, 2016. 320 с.

11. Дегтярьова І. О. Інновації в державному і муніципальному управлінні як необхідна умова соціально-економічних досягнень в сучасній Україні / Ія Олександрівна Дегтярьова // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2014. Вип. 1. С. 5–11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2014_1_3

12. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: постанова КМУ від 28 грудня 2016 р. № 1056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-п>

13. Жаровська Г. П. Міжнародно-правові засади боротьби з транснаціональною злочинністю: проблеми й перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2018. № 6. С. 90-100.

14. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

15. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.166. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142 (дата звернення: 29.12.2020)/ DOI 10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40.

9. Грищенко І. М. Протидія корупції для забезпечення сталого розвитку України. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку* : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26-30 жовт. 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2020. Т. 2. 252 с. С. 21-23. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/0f63145a-898a-4a57-98b5-12ce8bb0d852.pdf> (дата звернення: 29.12.2020).

10. Грищенко І.М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : НАДУ, 2016. 320 с.

11. Дегтярьова І. О. Інновації в державному і муніципальному управлінні як необхідна умова соціально-економічних досягнень в сучасній Україні / Ія Олександрівна Дегтярьова // *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2014. Вип. 1. С. 5–11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2014_1_3

12. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: постанова КМУ від 28 грудня 2016 р. № 1056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-п>

13. Жаровська Г. П. Міжнародно-правові засади боротьби з транснаціональною злочинністю: проблеми й перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2018. № 6. С. 90-100.

14. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

15. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 19-20, ст.166. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

16. Захарова О.В., Баштанник В.В., Василишина А.П. Методичні матеріали «Впровадження зарубіжного досвіду децентралізації управління». Дніпропетровськ, 2015. 23 с.

17. Інноваційна політика держави // Основи економічної теорії: політекономічний аспект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/630/39/>.

18. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.

19. Інноваційний процес [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інноваційний_процес

20. Кайда О.П. Інноваційні засади формування та реалізації соціальної політики в Україні / Олексій Петрович Кайда: дис. ... канд. держ. упр. (спеціальність 25.00.01 – теорія та історія державного управління, МАУП). – К. 2018. 197 с.

21. Канчур В.Ю. Інновації як умова забезпечення ефективності діяльності органів державної влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kds.org.ua/blog/kanchura-vyu-tvorcha-robota-innovatsii-yak-umova-zabezpechennya-efektivnosti-diyalnosti-organiv>.

22. Комар Ю. Теоретико-методологічні підходи до формування інноваційних механізмів системи державного управління підготовкою студентів-управлінців / Ю. Комар // Освіта і управління [Текст] : наук.-практ. журн. – Вип. 2. – Т. 10. – К. : [б. в.], 2007. С. 73–79.

23. Комарницька Н.М. Формування і оцінювання системи управління інноваційною діяльністю підприємства / Наталья Миколаївна Комарницька : дис.... канд. екон. н. (спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), Нац-й ун. -т «Львівська політехніка»). – Львів. 2016. 230 с.

24. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%-D0%B2%D1%80/>.

25. Корнієцький Олександр, Орел Анна. Методологічні аспекти сучасних технологій публічного адміністрування: інноваційні інструменти // Галицький економічний вісник, 2016, № 2 (51). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/20624/2/GEV_2016n2_%2851%29_Korniyetskyu_O-Methodological_aspects_45-51.pdf

26. Лисюк В. М. Інноваційна політика – основа модернізації економіки держави / В. М. Лисюк, М. Г. Скрипник // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 1 (6). С. 147–152. Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html>.

27. Лук'янова Г.Ю. Реформування територіальної організації влади в Україні як чинник удосконалення публічного управління. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 4. С. 212-222.

28. Луциків І. В. Дослідження особливостей інноваційного розвитку системи публічного управління в Україні / І. В. Луциків, О. А. Сороківська, І. В. Котовська // Економіка та суспільство. 2017. Вип. 12. С. 124-128. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/19.pdf

29. Макаров Г.В., Держалюк О.М., Каплан Ю.Б. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у межах нової системи територіальної організації влади в Україні. Київ, 2011. 54 с.

30. Менеджмент та маркетинг інновацій : монографія / за заг. ред. проф. С.М. Ілляшенка . Суми: Університ. кн. , 2004. 616 с.

31. Петринка В.Ю. Формування стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств України на основі енергозбереження / Вікторія Юрїївна Петринка: дис.. канд..екон. н. (спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, Східноєвропейський нац. ун.- т імені Лесі Українки). Львів. 2016. 238 с.

32. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті:

автореф. дис. ... д-ра пед. н./ Харківський держ. пед. ун.-т ім. Г.С.Сковороди.
– Харків. 2001. 32 с.

33. Прозорість та відкритий уряд: Матеріали Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/booklet-ab-transparency-coll-public-ethic-ukr/168094eb8b> (дата звернення: 09.03.2020).

34. Про прийняття за основу Закону України про інформаційну відкритість органів державної влади та вищих посадових осіб України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2004 року № 2265-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 09.03.2020).

35. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року. Висновок до проекту Закону України від 28.02.2019 № 9015. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/XH6YF00A?an=3> (дата звернення: 29.12.2020).

36. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2012 р. № 691-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/245605084> (дата звернення: 29.12.2020).

37. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

38. Рада Європи (2009 рік). Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів; Серія договорів Ради Європи № 205. URL: <https://rm.coe.int/1680084826> (дата звернення: 09.03.2020 р.).

39. Сапа Н.В. Формування інноваційного механізму державного управління в умовах глобалізації / Н. В. Сапа // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії 2008. Вип. 35. С. 55 – 69. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2008_35_7

40. Семенець-Орлова І.А. Теоретичні засади державного управління освітніми змінами / Інна Андріївна Семенець-Орлова : Дис. ... д-ра держ. упр. (спеціальність 25.00.01 – теорія та історія державного управління, МАУП). К. 2018. 523 с.

41. Снігур С.П. Сучасний стан та проблеми функціонування місцевого самоврядування в Україні на регіональному рівні. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління». 2010. Вип. 1. С. 349-356.

42. Федорчак О.В. Інноваційний механізм державного управління: підходи до формування / О.В. Федорчак // Ефективність державного управління. 2012. Вип. 33. С. 150 –157.

43. Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. 252 с.

44. Шевчук В.В. Удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку системи охорони здоров'я України / Вікторія Вікторівна Шевчук : дис.... канд. держ. упр. (спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління, Чорноморський нац. ун.-т імені Петра Могили). – Миколаїв, 2017. 219 с.

45. Шепеленко О.Г. Механізми реалізації державної інноваційної політики на регіональному рівні / Олена Геннадіївна Шепеленко : дис. ... канд. держ. упр. (спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління, ХРІДУ). – Одеса. 2016. 255с.

46. Яровенко Т.С. Види інновацій в освіті та їх класифікація // Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Економіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201264/yarovenko.html>

47. CM Documents: official website of Council of Europe. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d47c5 (дата звернення: 29.12.2020).

48. Gurgur Tugrul, and Anwar Shah, 2002, "Localization and Corruption: Panacea or Pandora's Box?" in Managing Fiscal Decentralization, ed. by Ehtisham Ahmad and Vito Tanzi, (London and New York: Routledge Press), pp. 46–67.

49. Gryshchenko I. M. The impact of personal needs on the formation of leadership. *Scientific Bulletin of National Mining University (SciVerse Scopus)*, 2016, vol. 4, pp. 154–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvngu_2016_4_22 (дата звернення: 29.12.2020).

50. Huther Jeff, and Anwar Shah, 1998. Applying a Simple Measure of Good Governance to the Debate on Fiscal Decentralization. Policy Research Working Paper 1894 (Washington: World Bank). 2000, “Anti-Corruption Policies and Programs: A Framework for Evaluation”. Policy Research Working Paper 2501 (Washington: World Bank).

51. National Anti-Corruption Strategies. A Practical Guide for Development and Implementation. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2015/National_Anti-Corruption_Strategies_-_A_Practical_Guide_for_Development_and_Implementation_E.pdf (дата звернення: 29.12.2020).